

AUDIT 2026, 1 (51), səh. 54-66.
AUDIT 2026, 1 (51), pp. 54-66.
АУДИТ 2026, 1 (51), стр. 54-66.

DOI: 10.59610/bbu1.2026.1.5.

*Həsənov İsmayıl Cəfər oğlu,
iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent,
Bakı Biznes Universiteti,
E-mail: i_hasanov_65@mail.ru;*

*Əlizadə Şəmsad Nəbi oğlu,
iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru,
Bakı Biznes Universiteti,
E-mail: shamo.88@mail.ru
© Həsənov İ.C., Əlizadə Ş.N., 2026*

JEL: G22, L11, G28
UOT: 368:339.137

AZƏRBAYCANDA SİĞORTA BAZARININ RƏQABƏTQABİLİYYƏTLİLİYİNİN YÜKSƏLDİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ

X Ü L A S Ə

Tədqiqatın məqsədi – Azərbaycanda sığorta bazarında rəqabət mühitinin formalaşmasına təsir göstərən iqtisadi, institusional və struktur amillərin sistemli şəkildə müəyyənləşdirilməsi, sığorta şirkətlərinin rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılmasına mane olan əsas problemlərin araşdırılması, habelə beynəlxalq təcrübənin müqayisəli təhlili əsasında sığorta bazarının səmərəli, şəffaf və dayanıqlı inkişafını təmin edən elmi əsaslandırılmış təklif və tövsiyələrin hazırlanmasından ibarətdir.

Tədqiqatın metodologiyası – tədqiqat prosesində sistemli və kompleks yanaşma əsasında ümumiləşdirmə, iqtisadi-statistik təhlil, müqayisəli təhlil və məntiqi ümumiləşdirmə metodlarından istifadə edilmişdir.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti – irəli sürülən təklif və tövsiyələr sığorta bazarında rəqabət mühitinin dərinləşdirilməsi və uzunmüddətli maliyyə dayanıqlığının təmin edilməsi baxımından əhəmiyyətli sığorta bazarının inkişaf strategiyalarının formalaşdırılmasında, sığorta şirkətlərinin bazar mövqelərinin möhkəmləndirilməsinə yönəlmiş idarəetmə qərarlarının qəbulunda, sığorta xidmətlərinin keyfiyyətinin və əlçatanlığının artırılmasında tətbiq oluna bilər.

Tədqiqatın nəticələri – sığorta bazarında rəqabətin gücləndirilməsi üçün rəqəmsal texnologiyaların tətbiqinin genişləndirilməsinin, sığorta məhsullarının diversifikasiyasının, risklərin idarə edilməsi sistemlərinin təkmilləşdirilməsinin və tənzimləyici mühitin effektivliyinin artırılmasının zəruri olduğunu elmi əsaslarla sübut edir. Təklif edilən tədbirlərin həyata keçirilməsi sığorta bazarının funksional səmərəliliyinin və institusional dayanıqlığının yüksəldilməsinə imkan yarada bilər.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi – Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi ilk dəfə olaraq institusional, texnoloji və bazar mexanizmləri prizmasından kompleks yanaşma əsasında təhlil edilmiş, rəqabətqabiliyyətliliyin formalaşmasına təsir edən amillər sistemləşdirilmiş konseptual çərçivə şəklində təqdim olunmuşdur.

Açar sözlər: sığorta bazarı, rəqabətqabiliyyətlilik, sığorta şirkətləri, sığorta bazarının tənzimlənməsi, rəqəmsallaşma, bazar infrastruktur, maliyyə dayanıqlığı.

AUDIT 2026, 1 (51), səh. 54-66.

AUDIT 2026, 1 (51), pp. 54-66.

АУДИТ 2026, 1 (51), стр. 54-66.

GİRİŞ

Məlum olduğu kimi, sığorta bazarı həyat sığortası, əmlak sığortası, avtomobil sığortası, məsuliyyət sığortası və digər sığorta növlərini əhatə edən, risklərin maliyyə mexanizmləri vasitəsilə bölüşdürülməsini və kompensasiya olunmasını təmin edən mühüm iqtisadi sahədir. Bu bazarda sığorta şirkətləri və sığorta vasitəçiləri fərdi və korporativ müştərilərə müxtəlif risklər üzrə maliyyə təminatı təqdim etməklə, iqtisadi subyektlərin fəaliyyətinin davamlılığını və maliyyə təhlükəsizliyini qorumağa xidmət edirlər. Sığorta bazarının əsas funksiyası risklərin yayılması, zərərlərin kompensasiyası və iqtisadi qeyri-müəyyənliyin azaldılması yolu ilə maliyyə sabitliyinin təmin edilməsindən ibarətdir.

Müasir dövrdə ölkələrin inkişaf səviyyəsindən asılı olmayaraq sığorta bazarının iqtisadi sistemdə rolu getdikcə daha qabarıq şəkildə özünü göstərir. Qlobal iqtisadi proseslər, maliyyə bazarlarının liberallaşması, istehsal və xidmət sahələrində risklərin artması sığorta institutlarına olan tələbatı daha da gücləndirmişdir. Bu baxımdan sığorta bazarı yalnız maliyyə sektorunun bir elementi kimi deyil, eyni zamanda iqtisadi inkişafı stimullaşdıran və sosial rifahı dəstəkləyən strateji mexanizm kimi çıxış edir.

Sığorta bazarının iqtisadi əhəmiyyətini bir neçə əsas aspekt üzrə izah etmək mümkündür. İlk növbədə, sığorta mexanizmləri vasitəsilə risklərin azaldılması və gözlənilməz itkilərin kompensasiyası təmin edilir ki, bu da iqtisadi subyektlərin fəaliyyətində sabitliyi artırır. Digər tərəfdən, sığorta şirkətləri maliyyə bazarlarında uzunmüddətli kapitalın formalaşmasında mühüm rol oynayaraq iqtisadiyyatın investisiya potensialını genişləndirirlər. Toplanan sığorta haqları müxtəlif maliyyə alətlərinə yönəldilməklə iqtisadi artımın maliyyələşdirilməsinə şərait yaradır.

Bundan əlavə, sığorta bazarı iqtisadi fəaliyyətin stimullaşdırılmasına və sahibkarlıq mühitinin inkişafına müsbət təsir göstərir. Risklərin sığorta vasitəsilə idarə olunması sahibkarların yeni layihələrə yatırım etməsini asanlaşdırır, innovativ fəaliyyətə marağı artırır və biznes mühitində etimad mühitini gücləndirir. Eyni zamanda, sığorta bazarı əhalinin sosial rifahının yüksəldilməsində mühüm rol oynayır. Belə ki, fərdi şəxslər sığorta mexanizmləri vasitəsilə gələcəkdə baş verə biləcək maliyyə risklərinə qarşı qorunur, bu isə sosial sabitliyin və iqtisadi təhlükəsizliyin təmin edilməsinə xidmət edir.

Sığorta bazarının dayanıqlı inkişafının təmin edilməsi bir çox ölkələrdə dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biri hesab olunur. Bu məqsədə nail olunması üçün əsas şərtlərdən biri sığorta bazarında ədalətli və sağlam rəqabət mühitinin formalaşdırılmasıdır. Rəqabət mexanizmləri sığorta şirkətlərini xidmət keyfiyyətini artırmağa, tarif siyasətini optimallaşdırmağa və innovativ məhsullar təqdim etməyə təşviq edir. Bu isə bazarın ümumi səmərəliliyinin yüksəlməsinə gətirib çıxarır.

Məlum olduğu kimi, ədalətli rəqabətin təmin edilməsi təkcə sığorta sahəsində deyil, ümumilikdə bazar iqtisadiyyatının bütün sahələrində inkişafın əsas hərəkətverici qüvvələrindən biridir. Azərbaycanda da sığorta bazarının inkişafı sığorta şirkətlərinin maliyyə dayanıqlığından, idarəetmə keyfiyyətindən və rəqabət qabiliyyətindən birbaşa asılıdır. Bu baxımdan, sığorta sektorunda rəqabətqabiliyyətliliyin təmin edilməsi və gücləndirilməsi ölkənin maliyyə sisteminin sağlam inkişafı üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Hazırkı mərhələdə Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi həm iqtisadi, həm də institusional baxımdan aktual məsələ kimi çıxış edir. Qlobal təcrübə göstərir ki, rəqabətli sığorta bazarı maliyyə bazarlarının dərinləşməsinə, investisiya

AUDIT 2026, 1 (51), səh. 54-66.
AUDIT 2026, 1 (51), pp. 54-66.
АУДИТ 2026, 1 (51), стр. 54-66.

mühitinin yaxşılaşmasına və iqtisadi risklərin effektiv idarə olunmasına imkan yaradır. Buna görə də, Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılması istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi və bu istiqamətlər üzrə kompleks tədbirlər sisteminin həyata keçirilməsi müasir dövrdə prioritet elmi və praktiki vəzifələrdən biri hesab olunur.

Azərbaycanın iqtisadi inkişafında sığorta bazarının rolu

Müasir iqtisadi sistemlərdə sığorta bazarı iqtisadi inkişafın və maliyyə sabitliyinin təmin edilməsində strateji rol oynayan əsas institusional mexanizmlərdən biri hesab olunur. Xüsusilə inkişaf etmiş ölkələrdə sığorta sektoru yalnız risklərin kompensasiyası funksiyasını yerinə yetirmir, eyni zamanda maliyyə bazarlarının dərinləşməsinə, investisiya proseslərinin genişlənməsinə və sosial təminat mexanizmlərinin effektiv fəaliyyətinə mühüm töhfə verir. Bu baxımdan sığorta bazarı iqtisadiyyatın prioritet və perspektivli sahələrindən biri kimi çıxış edir.

İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, sığorta şirkətləri və onların yaratdıqları pensiya və investisiya fondları maliyyə bazarlarında ən iri institusional investorlar sırasında yer alır. Bu fondlar vasitəsilə uzunmüddətli maliyyə resursları formalaşdırılır və fond birjalarında kapitalın dövriyyəsi təmin olunur. Sığorta şirkətlərinin bu fəaliyyəti iqtisadi artımın maliyyələşdirilməsinə, sosial müdafiə sisteminin möhkəmləndirilməsinə və qloballaşma proseslərinin sürətlənməsinə şərait yaradır [4, s.26].

Məlum olduğu kimi, sığorta bazarının inkişaf səviyyəsi iqtisadiyyatın digər sahələrinin inkişafı ilə qarşılıqlı və sıx əlaqədədir. Aparılan elmi tədqiqatlar sübut edir ki, sığorta bazarı iqtisadiyyatın nadir sahələrindən biridir ki, onun inkişaf tempi təkcə ümumi iqtisadi artıma deyil, həm də sosial rifahın səviyyəsinə birbaşa təsir göstərir. Sığorta mexanizmləri vasitəsilə fiziki və hüquqi şəxslərin əmlakı, gəlirləri və məsuliyyət riskləri qorunur ki, bu da iqtisadi subyektlərin fəaliyyətində sabitliyi və davamlılığı artırır.

Azərbaycan iqtisadiyyatında sığorta bazarının rolunu daha sistemli şəkildə qiymətləndirmək məqsədilə onun əsas təsir istiqamətlərini ümumiləşdirmək mümkündür. Bu təsir istiqamətləri 1 saylı cədvəldə təqdim edilmişdir.

Cədvəl 1.

Sığorta bazarının Azərbaycan iqtisadiyyatına əsas təsir istiqamətləri

№	Təsir istiqamətləri	Təsirin məzmunu	İqtisadi nəticə
1.	Risklərin idarə olunması	Əmlak, gəlir və məsuliyyət risklərinin sığortalanması	Sabit və proqnozlaşdırıla bilən biznes mühiti
2.	İnvestisiya fəaliyyəti	Uzunmüddətli maliyyə resurslarının formalaşdırılması	İqtisadi artımın maliyyələşdirilməsi
3.	Fiskal təsir	Vergi ödənişləri vasitəsilə büdcəyə töhfə	Dövlət maliyyə sabitliyinin möhkəmlənməsi
4.	Sosial təsir	Əhalinin maliyyə təhlükəsizliyinin təmin edilməsi	Sosial rifahın yüksəlməsi
5.	Beynəlxalq integrasiya	Təkrarsığorta və xarici əməkdaşlıq	Qlobal iqtisadi sistemə inteqrasiya

AUDIT 2026, 1 (51), səh. 54-66.

AUDIT 2026, 1 (51), pp. 54-66.

АУДИТ 2026, 1 (51), стр. 54-66.

1 saylı cədvəldə göstərilən istiqamətlərdən göründüyü kimi, sığorta bazarının təsiri yalnız maliyyə sektorunun çərçivəsi ilə məhdudlaşmır, o, makroiqtisadi sabitlikdən tutmuş sosial rifahın yüksəldilməsinədək geniş spektri əhatə edir. Bu xüsusiyyətlər sığorta bazarını iqtisadi inkişafın mühüm dayaq nöqtələrindən birinə çevirir.

Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanda iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinin inkişafı sığorta məhsullarına olan tələbin artmasına səbəb olur və bu da sığorta bazarının genişlənməsi üçün əlverişli şərait yaradır. Digər tərəfdən, sığorta bazarında fəaliyyət göstərən subyektlərin sayı və onların bazar mövqeləri bazar iqtisadiyyatının prinsipləri əsasında formalaşır. Azad rəqabət şəraitində maliyyə dayanıqlığı zəif olan və innovativ fəaliyyət göstərməyən sığorta şirkətləri bazardan çıxır ki, bu da bazarın sağlamlaşmasına gətirib çıxarır.

Sığorta bazarı dövlətin maliyyə sisteminin mühüm tərkib hissəsi olmaqla yanaşı, fiskal mexanizmlərlə də sıx əlaqəlidir. Sığorta şirkətləri vergi ödəyicisi kimi dövlət büdcəsinin formalaşmasında iştirak edir və bu, fiskal dayanıqlığın möhkəmləndirilməsində əhəmiyyətli rol oynayır [2, s.82].

Eyni zamanda sığorta bazarı beynəlxalq ticarət və iqtisadi inteqrasiya proseslərində mühüm rol oynayır. Yerli sığorta şirkətləri tərəfindən sığortalanmış iri həcmli risklər təkrarsığorta mexanizmləri vasitəsilə xarici sığorta şirkətlərinə ötürülür. Bu çərçivədə Rusiyanın “Inqostrax” və “Russian Re”, Qazaxıstanın “Eurasia”, eləcə də Böyük Britaniyanın “Howden” və “AIG” kimi nüfuzlu sığorta şirkətləri ilə əməkdaşlıq Azərbaycanın sığorta bazarının institusional potensialını gücləndirir [1, s.61].

Beləliklə, sığorta bazarının inkişafı Azərbaycanın iqtisadi artımına, maliyyə sabitliyinə və beynəlxalq iqtisadi inteqrasiyasına kompleks təsir göstərir. Bu baxımdan milli sığorta bazarının iqtisadi sistemdə rolunun gücləndirilməsi və onun davamlı inkişafının təmin edilməsi ölkənin uzunmüddətli inkişaf strategiyasının əsas istiqamətlərindən biri kimi çıxış edir.

Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin formalaşma mexanizmi və ona təsir edən əsas amillər

Müasir iqtisadi şəraitdə sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyi onun yalnız bazar payını və maliyyə göstəricilərini deyil, eyni zamanda institusional dayanıqlığını, texnoloji səviyyəsini və sosial-iqtisadi təsir gücünü müəyyən edən əsas meyarlardan biri kimi çıxış edir. Rəqabətqabiliyyətli sığorta bazarı risklərin səmərəli idarə olunmasına, maliyyə resurslarının optimal bölgüsünə və iqtisadi subyektlərin fəaliyyətinin davamlılığının təmin edilməsinə xidmət edir. Bu baxımdan sığorta bazarında rəqabət mühitinin formalaşdırılması ölkənin ümumi iqtisadi inkişaf strategiyasının mühüm tərkib hissəsi hesab olunur.

Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi zərurəti bir tərəfdən qlobal maliyyə bazarlarında baş verən transformasiya prosesləri, digər tərəfdən isə milli iqtisadiyyatın diversifikasiyası və qeyri-neft sektorunun inkişafı ilə şərtlənir. Qlobal təcrübə göstərir ki, institusional baxımdan güclü, texnoloji cəhətdən müasir və bazar prinsiplərinə əsaslanan sığorta bazarı iqtisadi risklərin azaldılmasında və investisiya mühitinin yaxşılaşdırılmasında mühüm rol oynayır.

AUDIT 2026, 1 (51), səh. 54-66.

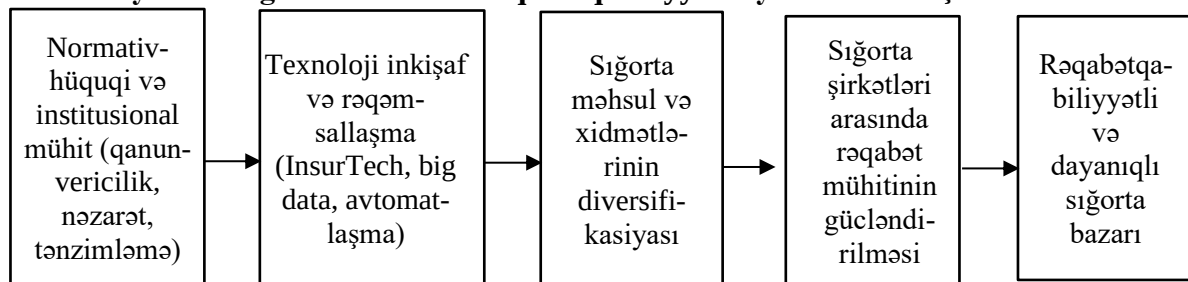
AUDIT 2026, 1 (51), pp. 54-66.

АУДИТ 2026, 1 (51), стр. 54-66.

Sığorta bazarında rəqabətqabiliyyətliyin formalaşması çoxkomponentli və qarşılıqlı əlaqəli mexanizm əsasında baş verir. Bu mexanizmin əsas elementləri normativ-hüquqi mühit, texnoloji inkişaf, məhsul və xidmətlərin diversifikasiyası və sığorta şirkətləri arasında rəqabət münasibətləridir. Qeyd olunan komponentlər arasında qarşılıqlı asılılıq sxem 1-də əks etdirilmişdir.

Sxem 1.

Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliyinin formalaşma mexanizmi

Rəqəmsallaşma sığorta proseslərini sürətləndirərək əməliyyat xərclərini azalda bilər. Xərclər azaldıqda şirkətlər ya qiymət üstünlüyü yaradır, ya da eyni qiymət səviyyəsində daha keyfiyyətli xidmət təqdim edə bilər. Onlayn satış platformaları və mobil tətbiqlər müştəriyə əlçatanlığı artırır. Əlçatanlıq artdıqca bazara daxilolma maneələri bir qədər yumşalır və rəqabət intensivləşə bilər. Müştəri təcrübəsinin yaxşılaşması, xüsusilə də satınalma və iddia proseslərində operativliklə ölçülür. İddiaların sürətli həlli sığorta məhsulunun “görünən faydasını” yüksəldir. Bu fayda yüksəldikcə sığortaya ictimai etimad dərinləşir. Süni intellekt və big data alətləri risklərin qiymətləndirilməsini daha dəqiq edə bilər. Riskin dəqiq qiymətləndirilməsi tariflərin ədalətli və fərdiləşdirilmiş qurulmasına imkan verir. Tarif ədaləti müştəri narazılığını azaldır və mübahisəli halların sayını aşağı sala bilər. Rəqəmsal kanallar həm də marketingin daha hədəfli aparılmasına şərait yaradır [5, s.206].

Normativ mühit ədalətli rəqabət qaydalarını müəyyənləşdirir. Rəqəmsallaşma rəqabətin alətlərini sürətləndirir və xərcləri optimallaşdırır. Diversifikasiya isə rəqabət predmetini genişləndirir və bazarı dərinləşdirir. Bu üç istiqamət birlikdə bazarda rəqabət intensivliyini yüksəldir. Rəqabət intensivliyi artdıqda şirkətlər müştəriyönümlü strategiyalara daha çox yatırım etməyə məcbur olur. Müştəriyönümlülük xidmət standartlarının vahidləşməsinə və minimal keyfiyyət səviyyəsinin yüksəlməsinə gətirir. Minimal keyfiyyət səviyyəsi yüksəldikcə bazarda ümumi reputasiya yaxşılaşır. Ümumi reputasiya yaxşılaşanda sığorta “məcburiyyət” yox, “maliyyə planlaması” aləti kimi qəbul edilməyə başlayır. Bu qavrayış dəyişimi bazarın uzunmüddətli böyüməsini dəstəkləyir. Rəqabət mühiti güclənəndə qeyri-səmərəli şirkətlər bazardan çıxmağa və ya birləşməyə meyllənir. Bu proses bazarın sağlamlaşmasına səbəb ola bilər. Lakin eyni zamanda konsentrasiyanın artması riski də yarana bilər. Buna görə rəqabət siyasəti antinhisar nəzarəti ilə balanslaşdırılmalıdır. Sağlam rəqabət mühitində qiymət siyasəti daha əsaslandırılmış olur. Əsaslandırılmış qiymət siyasəti sığortalının ödədiyi haqla aldığı təminat arasında uyğunluğu möhkəmləndirir. Bu uyğunluq bazarda sosial ədalət qavrayışını gücləndirir [5, s.123].

AUDIT 2026, 1 (51), səh. 54-66.
AUDIT 2026, 1 (51), pp. 54-66.
АУДИТ 2026, 1 (51), стр. 54-66.

Dayanıqlılıq maliyyə sabitliyi, institutların işləkliyi və istehlakçı etimadı kimi üçlü da-yağa söykənir. Maliyyə sabitliyi ehtiyatların düzgün formalaşdırılması və risklərin adekvat qiymətləndirilməsi ilə qorunur. Institutların işləkliyi hüquqi mühitin tətbiqində ardıcılıq və nəzarətin effektivliyi ilə təmin olunur. İstehlakçı etimadı isə xidmət keyfiyyəti və ödəniş inti-zamının davamlılığı ilə formalaşır. Bu üç amil birlikdə bazarın “şoklara davamlılığını” artırır. Şoklara davamlı bazar iqtisadi dalğalanmalarda belə ödəniş qabiliyyətini qoruyur. Bu həm ev təsərrüfatları, həm də biznes üçün risklərin azaldılması deməkdir. Risklərin azaldılması inves-tisiya qərarlarını asanlaşdırır. İnvestisiya qərarlarının artması iqtisadi aktivliyin yüksəlməsinə töhfə verir. Nəticə etibarilə, rəqabətqabiliyyətlik sığorta sektorunun daxili problemi deyil, iqtisadi inkişafın institusional şərtidir. Qanunvericilik güclü, amma rəqəmsallaşma zəif olarsa, xidmətlər bahalı və ləng qala bilər. Rəqəmsallaşma güclü, amma tənzimləmə zəif olarsa, bazarda etimad riski yarana bilər. Diversifikasiya artır, amma risk idarəetməsi zəif olarsa, portfel keyfiyyəti pisləşə bilər. Buna görə mexanizm kompleks yanaşma tələb edir. Kompleks yanaşma koordinasiya olunmuş dövlət siyasəti və biznes strategiyaları ilə mümkün olur. Döv-lət tərəfi qaydaları və nəzarəti təkmilləşdirir, biznes tərəfi isə innovasiya və müştəri dəyəri yaradır. Bu sinerji təmin edildikdə rəqabətqabiliyyətli sığorta bazarı dayanıqlı inkişaf trayek-toriyasına daxil olur. Sxem 1-də göstərilən mexanizmləri daha sistemli şəkildə ümumiləşdir-mək məqsədilə sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinə təsir edən əsas amillər cədvəl 2-də təqdim edilmişdir.

Cədvəl 2.

Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinə təsir edən əsas amillər

№	Amillər	Təsir istiqaməti	Rəqabətqabiliyyətliliyə təsiri
1.	Normativ-hüquqi baza	Birbaşa	Şəffaflıq və bazar etimadının artması
2.	Tənzimləyici institutlar	Birbaşa	Bərabər rəqabət şəraitinin formalaşması
3.	Rəqəmsallaşma səviyyəsi	Birbaşa	Xərclərin azalması və xidmət sürəti
4.	Məhsul diversifikasiyası	Birbaşa	Bazar seqmentlərinin genişlənməsi
5.	Şirkətlərin maliyyə dayanıqlığı	Dolayı	Uzunmüddətli sabitlik
6.	Əhalinin maliyyə savadlılığı	Dolayı	Könüllü sığortaya tələbin artması

Cədvəldən göründüyü kimi, sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyi yalnız hüquqi və institusional mühitdən deyil, eyni zamanda texnoloji imkanlardan və əhalinin sığorta mədə-niyyətinin səviyyəsindən də bilavasitə asılıdır. Bu cədvəl sığorta sektorunda rəqabət mühitinin formalaşmasına təsir göstərən institusional və bazar yönümlü determinantları sistemli şəkildə əks etdirir. Cədvəldə göstərilən normativ-hüquqi baza amili bazarda şəffaflığın və hüquqi sa-bitliyin təmin olunmasında əsas rol oynayır. Qanunvericiliyin keyfiyyəti sığortalıların hüquq-larının qorunması ilə yanaşı, sığorta şirkətləri arasında bərabər rəqabət şəraitinin yaranmasına zəmin yaradır. Tənzimləyici institutların fəaliyyəti bazarda nəzarət mexanizmlərinin effek-tivliyini müəyyən edir və qeyri-sağlam rəqabət formalarının qarşısını alır. Bu amillərin bir-başə təsiri nəticəsində bazarda etimad səviyyəsi yüksəlir [6, s.84].

Rəqəmsallaşma səviyyəsi sığorta şirkətlərinin əməliyyat xərclərini azaltmaqla onların qiymət və xidmət üstünlükləri formalaşdırmasına imkan yaradır. Texnoloji imkanların geniş-

AUDIT 2026, 1 (51), səh. 54-66.

AUDIT 2026, 1 (51), pp. 54-66.

АУДИТ 2026, 1 (51), стр. 54-66.

lənməsi xidmətlərin operativliyini və əlçatanlığını artırır. Məhsul diversifikasiyası sığorta bazarının müxtəlif seqmentlər üzrə genişlənməsinə şərait yaradır. Bu amil rəqabəti yalnız qiymət deyil, həm də keyfiyyət müstəvisinə keçirir. Şirkətlərin maliyyə dayanıqlığı uzunmüddətli perspektivdə bazarda sabit fəaliyyətin əsas təminatçısı kimi çıxış edir. Maliyyə baxımından güclü şirkətlər riskləri daha effektiv idarə edə bilər. Əhalinin maliyyə savadlılığı sığorta məhsullarına tələbin formalaşmasında mühüm rol oynayır. Maarifləndirmə səviyyəsi artdıqca könnüllü sığorta məhsullarına maraq yüksəlir. Cədvəldə göstərilən amillər bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədə fəaliyyət göstərir. Bu amillərin balanslı inkişafı sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliyinin davamlı şəkildə yüksəlməsinə şərait yaradır.

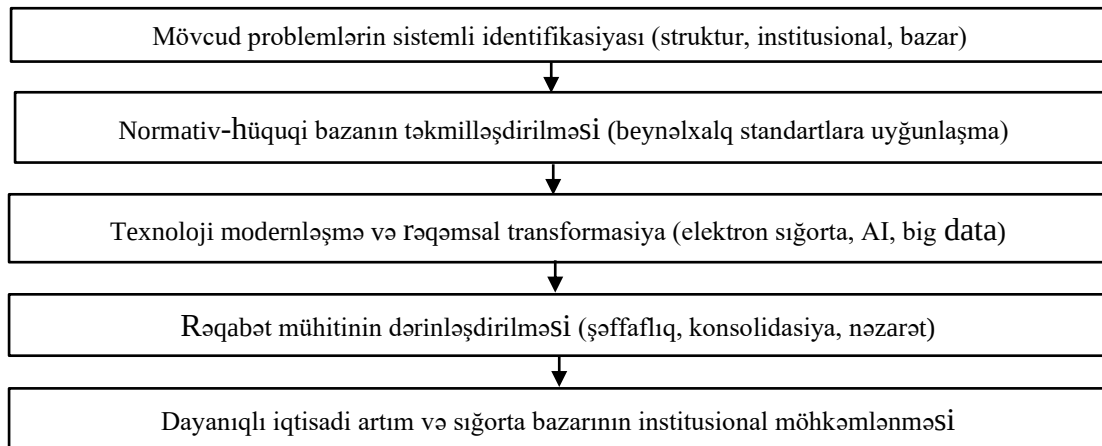
Rəqabətqabiliyyətliliyin yüksəldilməsi üzrə institusional islahatlar

Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi üzrə institusional islahatlar bazarın dayanıqlı və effektiv inkişafının təmin olunmasında həlledici rol oynayır. İnstitusional islahatların əsas məqsədi sığorta bazarda fəaliyyət göstərən subyektlər üçün bərabər və şəffaf rəqabət mühitinin formalaşdırılmasıdır. Bu baxımdan ilk növbədə normativ-hüquqi bazanın beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Qanunvericiliyin müasir tələblərə cavab verməsi sığorta müqavilələrinin icrasına və sığortalıların hüquqlarının qorunmasına etimad artırır. Tənzimləyici və nəzarət orqanlarının institusional müstəqilliyinin gücləndirilməsi islahatların əsas istiqamətlərindən biri hesab olunur. Güclü nəzarət mexanizmləri bazarda qeyri-sağlam rəqabət formalarının qarşısını almağa imkan verir. Eyni zamanda prudensial tələblərin sərtləşdirilməsi sığorta şirkətlərinin maliyyə dayanıqlığını artırır. Kapital adekvatlığı və ehtiyatların düzgün formalaşdırılması risklərin effektiv idarə olunmasını təmin edir. İnstitusional islahatlar çərçivəsində antiinhisar siyasətinin gücləndirilməsi də vacibdir. Bu, bazarda həddindən artıq konsentrasiyanın qarşısını almağa və sağlam rəqabəti qorumağa xidmət edir. Digər mühüm istiqamət korporativ idarəetmə standartlarının sığorta şirkətlərində tətbiqinin genişləndirilməsidir. İnstitusional islahatlar çərçivəsində kadr potensialının inkişafı da diqqət mərkəzində olmalıdır. Peşəkar insan resursları sığorta bazarda innovativ yanaşmaların tətbiqini sürətləndirir. Bununla yanaşı, rəqəmsal transformasiyanı dəstəkləyən institusional mexanizmlərin yaradılması islahatların mühüm tərkib hissəsidir. Dövlət və özəl sektor arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi institusional mühitin effektivliyini artırır. Bu əməkdaşlıq beynəlxalq təcrübənin ölkə sığorta bazarına inteqrasiyasına şərait yaradır. Nəticə etibarilə, institusional islahatların ardıcıl və kompleks şəkildə həyata keçirilməsi Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi üçün əsas şərt kimi çıxış edir. Buna görə də sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi məqsədilə ardıcıl və sistemli institusional islahatların həyata keçirilməsi zəruridir. Bu islahatların mərhələli və qarşılıqlı əlaqəli xarakteri sxem 2-də təqdim edilmişdir.

AUDIT 2026, 1 (51), səh. 54-66.
AUDIT 2026, 1 (51), pp. 54-66.
АУДИТ 2026, 1 (51), стр. 54-66.

Sxem 2.

**Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi üzrə
konseptual islahat modeli**

2 sayılı sxem sığorta sektorunda rəqabət üstünlüklərinin formalaşdırılmasını ardıcıl və sistemli yanaşma əsasında izah edir. Sxemin başlanğıcında mövcud problemlərin sistemli identifikasiyası dayanır ki, bu da islahatların düzgün istiqamətlənməsi baxımından əsas şərt hesab olunur. Struktur, institusional və bazar problemlərinin əvvəlcədən müəyyən edilməsi resursların səmərəli bölüşdürülməsinə imkan yaradır. Növbəti mərhələdə normativ-hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi sığorta bazarında şəffaflığın və hüquqi sabitliyin gücləndirilməsinə xidmət edir. Beynəlxalq standartlara uyğunlaşma sığorta sektorunun qlobal bazarlara integrasiyasını asanlaşdırır. Texnoloji modernləşmə və rəqəmsal transformasiya sxemdə əsas aparıcı elementlərdən biri kimi çıxış edir. Bu mərhələ sığorta xidmətlərinin operativliyini artırmaqla xərclərin azalmasına və xidmət keyfiyyətinin yüksəlməsinə şərait yaradır. Elektron sığorta və analitik texnologiyalar risklərin daha dəqiq qiymətləndirilməsinə imkan verir. Rəqabət mühitinin dərinləşdirilməsi islahatların nəticə mərhələsi kimi çıxış edir. Şəffaflıq və effektiv nəzarət mexanizmləri bazarda qeyri-sağlam rəqabət formalarının qarşısını alır. Konsolidasiya prosesləri maliyyə baxımından zəif şirkətlərin bazardan çıxmasına və ya birləşməsinə səbəb olaraq bazarın sağlamlaşmasına şərait yarada bilər. Sxemin son mərhələsi dayanıqlı iqtisadi artım və institusional möhkəmlənmə ilə xarakterizə olunur. Bu mərhələdə sığorta bazarı yalnız böyümə deyil, həm də sabit inkişaf trayektoriyasına daxil olur. Konseptual modelin üstün cəhəti onun mərhələli və qarşılıqlı əlaqəli yanaşmaya əsaslanmasıdır. Ümumilikdə sxem göstərir ki, sığorta bazarında rəqabətqabiliyyətliliyin yüksəldilməsi yalnız ayrı-ayrı tədbirlərlə deyil, kompleks institusional islahatlar vasitəsilə mümkündür. Sxem 3-də əks etdirilən islahat istiqamətlərini praktik baxımdan konkretləşdirmək üçün mövcud problemlər və onların aradan qaldırılması yolları cədvəl 3-də sistemləşdirilmişdir.

AUDIT 2026, 1 (51), səh. 54-66.
AUDIT 2026, 1 (51), pp. 54-66.
АУДИТ 2026, 1 (51), стр. 54-66.

Cədvəl 3.

Azərbaycanda sığorta bazarında rəqabətqabiliyyətliliyin yüksəldilməsi üzrə problemlər və həlli istiqamətləri

№	Mövcud problemlər	Problemin mahiyyəti	Təklif olunan həll istiqamətləri
1.	Bazarın yüksək konsentrasiyası	Bir neçə iri şirkətin dominantlığı	Antinhisar nəzarəti, konsolidasiya
2.	Texnoloji gerilik	Rəqəmsal xidmətlərin zəifliyi	InsurTech və elektron sığorta
3.	İcbari sığortaya nəzarətin zəifliyi	Formal icra və etimadsızlıq	Nəzarət mexanizmlərinin gücləndirilməsi
4.	Məhdud məhsul çeşidi	İnnovasiyanın zəifliyi	Yeni sığorta məhsullarının inkişafı
5.	Maliyyə savadlılığının aşağı olması	Könüllü sığortaya zəif maraq	Maarifləndirmə və təhsil proqramları

3 sayılı cədvəl sığorta sektorunda mövcud olan əsas struktur və institusional maneələri sistemli şəkildə ümumiləşdirir. Qeyd olunan bazarın yüksək konsentrasiyası bir neçə iri sığorta şirkətinin dominant mövqeyini göstərməklə rəqabətin məhdudlaşmasına səbəb olur. Bu vəziyyət qiymət və xidmət keyfiyyəti üzrə alternativlərin azalmasına gətirib çıxara bilər. Texnoloji gerilik sığorta xidmətlərinin operativliyini və əlçatanlığını məhdudlaşdıran əsas problemlərdən biri kimi çıxış edir. Rəqəmsal platformaların zəif inkişafı müştəri məmnuniyyətinə mənfi təsir göstərir. İcbari sığortaya nəzarətin yetərsizliyi bazarda formal icra hallarının yaranmasına və etimadın azalmasına səbəb olur. Məhsul çeşidinin məhdudluğu sığorta bazarının müxtəlif risk sahələrini tam əhatə etməsinə mane olur. Maliyyə savadlılığının aşağı səviyyəsi könüllü sığorta məhsullarına tələbin zəif olmasına gətirib çıxarır. Cədvəldə təklif olunan həll istiqamətləri bu problemlərin kompleks şəkildə aradan qaldırılmasına yönəlmişdir. Ümumilikdə, cədvəl sığorta bazarında rəqabətqabiliyyətliliyin yüksəldilməsi üçün institusional, texnoloji və maarifləndirici tədbirlərin paralel həyata keçirilməsinin zəruriliyini göstərir.

Beləliklə, sxem və cədvəllərdə təqdim olunan analitik nəticələr göstərir ki, sığorta bazarında rəqabətqabiliyyətliliyin yüksəldilməsi yalnız ayrı-ayrı tədbirlərlə deyil, kompleks və ardıcıl institusional, texnoloji və bazar islahatları vasitəsilə mümkündür. Bu yanaşma sığorta sektorunun uzunmüddətli dayanıqlığını təmin etməklə yanaşı, milli iqtisadiyyatın ümumi inkişafına da müsbət təsir göstərir.

Dünyanın əksər ölkələrində olduğu kimi, Azərbaycanda da sığorta bazarı iqtisadi artıma mühüm təsir göstərən əsas sahələrdən biridir. Bu baxımdan, ölkədə sığorta məhsullarının həcmnin genişləndirilməsi, sığorta şirkətlərinin maliyyə dayanıqlığının gücləndirilməsi və sığorta sisteminin inkişafına yönəlmiş kommersiya siyasətinin həyata keçirilməsi istiqamətində mühüm addımlar atıldığı xüsusi olaraq qeyd olunmalıdır. Bununla yanaşı, qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanda sığorta fəaliyyətinin inkişafı, müvafiq qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi və ümumilikdə sığorta bazarının milli iqtisadiyyatda rolunun gücləndirilməsi hələ də aktual məsələlər sırasındadır. Sığorta bazarını fiziki və hüquqi şəxslərin sığorta müdafiəsinin təmin olunması məqsədilə sığorta ehtiyatlarının formalaşdırılması və onlardan səmərəli istifadəni tənzimləyən maliyyə münasibətlərinin təşkil olunduğu bir sistem, həmçinin bu münasibətlərdə iştirak edən sığorta şirkətlərinin məcmusu kimi xarakterizə etmək mümkündür [3, s.16].

Azərbaycanın sığorta bazarında ən önəmli amillərdən biri sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin təmin edilməsi və yüksəldilməsidir. Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin iqtisadi əhəmiyyətini bir neçə aspektdən izah edə bilərik.

Əvvəla, sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyi maliyyə sabitliyinə töhfə verir. Rəqa-

AUDIT 2026, 1 (51), səh. 54-66.

AUDIT 2026, 1 (51), pp. 54-66.

АУДИТ 2026, 1 (51), стр. 54-66.

bətdəqabiliyyətli sığorta bazarı maliyyə sektorunun şaxələnməsinə və risklərin düzgün idarə olunmasına kömək edir. Digər tərəfdən investisiya mühitinin effektivliyinə təsir göstərir. Sığorta şirkətləri uzunmüddətli investisiya resurslarının formalaşmasında mühüm rol oynayır. Xarici və yerli investorlar üçün risklərin sığortalanması mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyi əhalinin rifah səviyyəsinin yüksəldilməsinə effektiv təsir göstərir. Sığorta məhsulları insanların gələcək maliyyə risklərinə qarşı qorunmasını təmin edir. Sosial sabitlik və əhalinin gələcək planlaması üçün əlverişli şərait yaradır. Sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyi, həmçinin kölgə iqtisadiyyatının azaldılmasında rol oynayır. Belə ki, sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin təmin olunması qanuni sığorta mexanizmlərinin genişlənməsi qeyri-rəsmi fəaliyyətlərin azalmasına səbəb ola bilər [4, s.72].

Hazırda Azərbaycanda sığorta bazarında müəyyən inkişaf müşahidə olunsa da, rəqabətqabiliyyətlilik baxımından hələ bir sıra çatışmazlıqlar mövcuddur. Belə ki, bazarda bir neçə iri şirkətin dominantlığı müşahidə olunur ki, bu da sığorta sektorunda müəyyən dərəcədə inhisarçılığın olduğunu göstərir. Digər çatışmazlıq, müasir texnologiyaların tətbiqinin zəif olması ilə əlaqədardır. Başqa bir çatışmazlıq ondan ibarətdir ki, icbari sığortaların icrası və nəzarəti bəzən formal xarakter daşıyır. Bundan əlavə sığortalılar arasında maliyyə savadlılığı aşağıdır.

Bütün bunlara baxmayaraq müasir dövrdə Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin iqtisadi əhəmiyyətini nəzərə alaraq onu aşağıdakı yollarla yüksəltmək olar.

1. Qanunvericilik və tənzimləmə bazasının təkmilləşdirilməsi: buraya müasir və beynəlxalq standartlara uyğun qanunvericilik bazasının formalaşdırılmasını, o cümlədən sığorta nəzarəti orqanlarının müstəqilliyinin və peşəkarlığının artırılması kimi tədbirlər kompleksini aid etmək olar.

2. Texnologiyaların tətbiqi və rəqəmsallaşma: buraya InsurTech həllərinin təşviqi (məsələn, mobil tətbiqlər, onlayn sığorta satış platformaları), həmçinin big data və süni intellekt-dən istifadə ilə risk qiymətləndirilməsinin təkmilləşdirilməsini aid etmək olar.

3. Maliyyə savadlılığının artırılması: buraya əhalinin və bizneslərin sığortanın əhəmiyyəti barədə məlumatlandırılması, eləcə də təhsil proqramlarında maliyyə və sığorta savadlılığının təşviq edilməsi kimi fəaliyyətləri aid etmək olar.

4. Yeni sığorta məhsullarının və xidmətlərinin inkişafı: kənd təsərrüfatı, sağlamlıq, turizm, təhsil kimi sahələrdə innovativ sığorta məhsullarının hazırlanmasını reallaşdırmaq son dərəcə əhəmiyyətlidir.

5. Xarici sığorta şirkətlərinin bazara cəlb edilməsi: xarici investorlar və sığorta nəhəngləri ilə əməkdaşlıq sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyini yüksəldən amillərdən biri hesab olunur. Buraya, həmçinin rəqabət mühitinin gücləndirilməsi və xidmət keyfiyyətinin artırılması kimi fəaliyyətlər aid edilə bilər.

6. Yerli sığorta şirkətlərinin konsolidasiyası və gücləndirilməsi: kiçik və zəif sığorta şirkətlərinin birləşdirilməsi və ya bazardan çıxarılması ilə daha sağlam bazar strukturu yaratmaq olar. Buraya, həmçinin kapital tələblərinin artırılması və risklərin bölüşdürülməsi mexanizmlərinin qurulması aid edilə bilər.

Y E K U N

Tədqiqat işinin nəticəsi kimi qeyd etmək olar ki, Azərbaycan Respublikasında sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi müasir dövrdə aktual məsələlərdən biri hesab olunur. Sığorta bazarının əhəmiyyətini bir neçə aspektdən izah etdikdə məlum olur ki, o, Azərbaycanın iqtisadi inkişafına effektiv təsir göstərir.

Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi ölkənin ümumi iqtisadi inkişafı üçün strateji əhəmiyyət daşıyır. Sığorta sektoru yalnız risklərin idarə edilməsi vasitəsi deyil, həm də iqtisadi aktivliyi təşviq edən, maliyyə dayanıqlığını dəstəkləyən və

AUDIT 2026, 1 (51), səh. 54-66.

AUDIT 2026, 1 (51), pp. 54-66.

АУДИТ 2026, 1 (51), стр. 54-66.

investisiya mühitini yaxşılaşdıran mühüm bir iqtisadi alətdir. Güclü və rəqabətli sığorta bazarı həm mikroiqtisadi, həm də makroiqtisadi səviyyədə müsbət nəticələr doğurur.

Sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyi onun xidmətlərinin daha əlçatan, keyfiyyətli və uyğun qiymətli olmasını təmin edir. Risklərin daha düzgün qiymətləndirilməsi və bölüşdürülməsi nəticəsində müəssisələr və fərdi şəxslər iqtisadi tələtlərə qarşı daha dayanıqlı olurlar. Rəqabət mühitində sığorta şirkətləri innovativ məhsullar təqdim etməyə təşviq olunur. Bu, əhalinin və biznesin müxtəlif ehtiyaclarını daha dolğun ödəyir, eyni zamanda sektorda dinamik inkişafı stimullaşdırır. Digər tərəfdən rəqabətli bazar şəffaflığı artırır və ictimaiyyətin sığorta sisteminə inamını gücləndirir. Əhali və sahibkarlar daha çox könüllü sığortaya maraq göstərir, bu da bazarın həcmi artırır. Nəticədə, sığorta şirkətlərinin maliyyə dayanıqlığı artır və ölkə iqtisadiyyatına töhfəsi güclənir. Rəqabətli və sabit sığorta bazarı xarici investorlar üçün də müsbət əlamətdir. Rəqabətqabiliyyətli sektor beynəlxalq sığorta şirkətləri ilə əməkdaşlıq və texnologiya transferi imkanlarını da genişləndirir. Sığorta sektoru dövlətin iqtisadi inkişaf və sosial təminat siyasətinə mühüm dəstək mexanizmidir. Rəqabətli bazar isə bu xidmətlərin daha effektiv və şəffaf şəkildə həyata keçirilməsini təmin edir.

Nəticə olaraq, Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılması yalnız sığorta sektorunun inkişafı baxımından deyil, bütün iqtisadiyyatın dayanıqlı və diversifikasiya olunmuş inkişafı üçün zəruridir. Bunun üçün həm dövlətin düzgün tənzimləyici siyasəti, həm də sığorta şirkətlərinin bazar prinsiplərinə uyğun və innovativ fəaliyyət göstərməsi vacibdir. Paralel olaraq, əhali arasında maarifləndirmə tədbirləri, rəqəmsallaşma, texnologiyaların tətbiqi və beynəlxalq təcrübənin inteqrasiyası bu sahədə əsas hədəflər kimi müəyyən edilməlidir.

Nəticə olaraq, Azərbaycanda sığorta bazarının iqtisadi əhəmiyyətini nəzərə alaraq onun rəqabətqabiliyyətliliyini qanunvericilik və tənzimləmə bazasının təkmilləşdirilməsi, texnologiyaların tətbiqi və rəqəmsallaşma, maliyyə savadlılığının artırılması, yeni sığorta məhsullarının və xidmətlərinin inkişafı, xarici sığorta şirkətlərinin bazara cəlb edilməsi, yerli sığorta şirkətlərinin konsolidasiyası və gücləndirilməsi yolu ilə yüksəltmək olar.

Qeyd edək ki, Azərbaycanda sığorta bazarının rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılması ölkə iqtisadiyyatının davamlı və dayanıqlı inkişafı üçün vacib şərtidir. Güclü və rəqabətə davamlı sığorta sektoru həm sosial rifahın, həm də biznes mühitinin yaxşılaşmasına böyük töhfə verir. Bunun üçün kompleks yanaşma – hüquqi, texnoloji, maarifləndirici və struktur islahatları vacibdir.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Əlizadə, Ş.N. Beynəlxalq ticarətin tənzimlənməsində sığorta sisteminin rolu // “Heydər Əliyev irsi və Azərbaycan Respublikasının davamlı inkişafı” mövzusunda doktorant və dissertantların elmi-praktiki konfransı, Bakı: - 06 – 07 may, - 2015, s. 78-83

2. Əyyubova, N.S. Azərbaycanda sığorta bazarı və onun tənzimlənməsində vergi sisteminin rolu // Bakı: Bakı Universitetinin Xəbərləri, Sosial-siyasi elmlər seriyası, - 2014, №1, - s. 81-89

3. Xudiyev, N.N. Sığorta / N.N. Xudiyev. – Bakı: Azər nəşr, - 2018. - 450 s.

4. Sumegi K.K., Haiss P.P. The relationship of insurance and economic growth – A theoretical and empirical analysis, Ecomod conference, Hong Kong, 2016.

5. Vaughan E.E. Fundamentals of risk and insurance / E.E.Vaughan, T.E.Vaughan. Wiley: - 2017, 10th edition, - 745p.

6. Wilkinson C.C. Insurance Handbook. /C.C.Wilkinson. New York: Insurance information institute, – 2017. - 196 p.

AUDIT 2026, 1 (51), səh. 54-66.
AUDIT 2026, 1 (51), pp. 54-66.
АУДИТ 2026, 1 (51), стр. 54-66.

*Ismayil Jafar Hasanov,
Ph.D. (Econ.), associate professor,
Baku Business University,
E-mail: i_hasanov_65@mail.ru;*

*Shamshad Nabi Alizade,
Ph.D. (Econ.),
Baku Business University,
E-mail: shamo.88@mail.ru
© I.J. Hasanov, Sh.N.Alizade, 2026*

DIRECTIONS OF INCREASING THE COMPETITIVENESS OF THE INSURANCE MARKET IN AZERBAIJAN

A B S T R A C T

The purpose of the research is to systematically identify the economic, institutional, and structural factors influencing the formation of a competitive environment in the insurance market of Azerbaijan, to examine the key problems hindering the enhancement of the competitiveness of insurance companies, as well as to develop scientifically grounded proposals and recommendations aimed at ensuring the efficient, transparent, and sustainable development of the insurance market based on a comparative analysis of international experience.

The methodology of the research – the study employs a systematic and integrated approach using generalization, economic and statistical analysis, comparative analysis, and logical synthesis methods.

The practical importance of the research – the proposed recommendations and suggestions may be applied in the formulation of insurance market development strategies aimed at deepening the competitive environment and ensuring long-term financial sustainability, in managerial decision-making processes focused on strengthening the market positions of insurance companies, as well as in improving the quality and accessibility of insurance services.

The results of the research – the research scientifically substantiates the necessity of expanding the application of digital technologies, diversifying insurance products, improving risk management systems, and enhancing the effectiveness of the regulatory environment in order to strengthen competition in the insurance market. The implementation of the proposed measures may contribute to increasing the functional efficiency and institutional sustainability of the insurance market.

The originality and scientific novelty of the research – for the first time, the enhancement of the competitiveness of the insurance market in Azerbaijan has been analyzed through a comprehensive approach from the perspectives of institutional, technological, and market mechanisms. The factors influencing the formation of competitiveness have been systematized and presented in the form of a conceptual framework.

Keywords: insurance market, competitiveness, insurance companies, insurance market regulation, digitalization, market infrastructure, financial sustainability.

AUDİT 2026, 1 (51), səh. 54-66.
AUDIT 2026, 1 (51), pp. 54-66.
АУДИТ 2026, 1 (51), стр. 54-66.

*Гасанов Исмаил Джафар оглы,
доктор философии по экономике, доцент,
Бакинский Университет Бизнеса
E-mail: i_hasanov_65@mail.ru;*

*Ализаде Шамшад Наби оглы,
доктор философии по экономике
Бакинский Университет Бизнеса
E-mail: shamo.88@mail.ru
© Гасанов И.Дж., Ализаде Ш.Н., 2026*

НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СТРАХОВОГО РЫНКА АЗЕРБАЙДЖАНА

Р Е З Ю М Е

Цель исследования – системное выявление экономических, институциональных и структурных факторов, влияющих на формирование конкурентной среды на страховом рынке Азербайджана, исследование основных проблем, препятствующих повышению конкурентоспособности страховых компаний, а также разработка научно обоснованных предложений и рекомендаций, обеспечивающих эффективное, прозрачное и устойчивое развитие страхового рынка на основе сравнительного анализа международного опыта.

Методология исследования – в процессе исследования использовались методы обобщения, экономико-статистического анализа, сравнительного анализа и логического обобщения на основе системного и комплексного подхода.

Практическая значимость исследования – выдвинутые предложения и рекомендации могут быть использованы при формировании стратегий развития страхового рынка, направленных на углубление конкурентной среды и обеспечение долгосрочной финансовой устойчивости, при принятии управленческих решений, ориентированных на укрепление рыночных позиций страховых компаний, а также при повышении качества и доступности страховых услуг.

Результаты исследования – исследование научно обосновывает необходимость расширения применения цифровых технологий, диверсификации страховых продуктов, совершенствования систем управления рисками и повышения эффективности регулирующей среды с целью усиления конкуренции на страховом рынке. Реализация предложенных мер может способствовать повышению функциональной эффективности и институциональной устойчивости страхового рынка.

Оригинальность и научная новизна исследования – впервые повышение конкурентоспособности страхового рынка Азербайджана проанализировано на основе комплексного подхода с позиций институциональных, технологических и рыночных механизмов, а факторы, влияющие на формирование конкурентоспособности, систематизированы и представлены в виде концептуальной модели.

Ключевые слова: страховой рынок, конкурентоспособность, страховые компании, регулирование страхового рынка, цифровизация, рыночная инфраструктура, финансовая устойчивость.

*Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:
03.12.2025
Təkrar işlənməyə göndərilmişdir:
19.01.2026
Çapa qəbul olunmuşdur: 20.02.2026*

*Дата поступления статьи в
редакцию: 03.12.2025
Отправлено на повторную
обработку: 19.01.2026
Принято к печати: 20.02.2026*

*The date of the admission of the article
to the editorial office: 03.12.2025
Send for reprocessing: 19.01.2026
Accepted for publication: 20.02.2026*